

ПРАСОЛ Н. А.

**МОДЕЛЬ ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В УСЛОВИЯХ
КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ**

В статье анализируется проблема индивидуализации профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов в условиях кредитно-трансферной системы обучения.

Ключевые слова: модель, индивидуализация профессиональной подготовки, кредитно-трансферная система обучения, Болонская декларация.

PRASOL N. O.

**MODEL OF INDIVIDUALIZATION OF PROFESSIONAL PREPARATION
OF FUTURE TEACHERS OF INITIAL CLASSES TERMS
CREDIT-TRANSFER SYSTEMS OF STUDIES**

In the article the model of individualization of professional preparation of teachers of initial classes is analysed in the conditions of credit-transfer systems of studies.

Keywords: model, individualization of professional preparation, credit-transfer system of studies, Bolonska declaration.

УДК371.3

ЗАДОЯ Є. С.

м. Миколаїв, Україна

**ГРУПОВА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ**

Автор розглядає групову навчальну діяльність як спосіб підвищення ефективності професійної підготовки. Показуючи, що застосування групових технологій в навчальному процесі дозволить в цілому поліпшити розвиток вищої освіти в Україні.

Ключові слова: освіта, діалог, спільна діяльність, співпраця, групова навчальна діяльність, організація групових форм навчальної діяльності, технологічні способи організації групової форми навчання, професійна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Швидке зростання обсягу знань в інтегрованих областях науки і техніки зумовило постановку нових завдань перед вищою освітою і практикою щодо створення умов для підвищення якості професійної освіти, основною метою якою є підготовка кваліфікованого фахівця відповідного профілю, компетентного, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Сьогодні педагогічна наука виявляє, розкриває закономірності когнітивного, соціального і духовного розвитку молодшої людини з метою проникнення в її переживання і прагнення, вивчення мотивів спілкування, навчальної та творчої діяльності. У силу поставлених завдань першочергове місце у вирішенні проблем вищої професійної освіти відводиться пошуку шляхів подолання труднощів, що виникають при навчанні у вищій школі. Практичний досвід роботи викладачів національного університету імені В.О. Сухомлинського стикається з протиріччями

між традиційною методикою викладання вузівських дисциплін, орієнтованих в основному на розвиток умінь і навичок у предметній області та педагогічними можливостями тієї чи іншої дисципліни в розвитку умінь студентів з подолання труднощів вчення у вищій школі. Тому більшість викладачів шукають нові методи, форми, засоби навчання, що дозволяють вирішити ці протиріччя.

Аналіз досліджень за проблемою. Появу нової форми організації групового (колективного) навчання дітей відносять до XVI століття, вона є зародком застосовуваної нині класно-урочної системи навчання (навчальної роботи), як альтернативою традиційним формам навчання. В її основу були покладені ідеї Дж. Дьюї, Ж.-Ж. Руссо, І. Г. Песталоцці про вільний розвиток дитини. Різновидом групового навчання у рамках класно-урочної системи стала бел-ланкастерська система (походить від прізвищ пастора-педагога А. Белла і вчителя Дж. Ланкастера). У 30-ті роки – початок 40-х ХХ століття, у Східній Україні виникла ідея бригадно-лабораторної форми навчання, яка називалася

«бригадно-лабораторний метод». Ця форма роботи стала популярною і поступово перетворилася в універсальну форму організації навчального процесу. Нові форми навчання впроваджувалися без належної експериментальної перевірки. Тому їх застосування швидко виявило істотні недоліки: зниження ролі вчителя, відсутність в учнів мотивації навчання, неекономічне використання часу, тобто помилки, які були характерні і для Дальтон-плану. Постановою ЦК ВКП (б) «Про навчальні програми і режим у початковій і середній школі», бригадно-лабораторний метод був засуджений. До кінця 50-х років групові форми роботи не застосовувалися на практиці. На Заході групові форми роботи з учнями активно розвивалися. Інтерес до групової форми навчання був викликаний вивченням проблеми пізнавальної активності, самостійності учнів у радянській дидактиці в 60-х роках. У роботах вчених Л. Арістова, Н. Данилової, Б. Осипової, та ін. зазначалося, що коефіцієнт роботи учнів на окремих уроках становить від 40 до 60%, що зумовило появу групової форми роботи на уроках. А.Александров, Ю.К.Бабанский, І.Лернер, Х. Ліймет в 70 роки проводять дослідження загальних форм навчання пов'язаних з навчально-пізнавальною діяльністю учнів в умовах колективної, групової, індивідуальної роботи в класі.

Великий внесок у розробку технологічних способів організації групової форми навчання внесли дослідження Г.М.Андреєвої, А.Г.Асмолова, Е.І.Головахи, Н.С.Дежнікової, В.К.Дьяченко, В. В.Котова, Х.Й.Лійметс, Е.Д.Маргуліса, Т.М.Николаєвої, В.Оконь, І.Б.Первіна, Г. І. Щукіна та ін Педагогічні технології диференціації та індивідуалізації навчання представлені у дослідженнях Ю.К.Бабанського, А.А.Бударного, І.Д.Бутузова, Р.Б.Вендровської, А.А.Кірсанова, З.І.Калмикової, В.А.Крутецького, М.М.Левіної, І.С.Лейтеса, М.А.Мельнікова, А.М.Матюшкина, Е.С.Рабунського, Л.С.Славіної, І.Е.Унт. Ідеї організації групової форми навчання і міжособистісних відносин у групі отримали своє відображення в працях А.І.Донцова, І.Я.Лернера, А.В.Мудрик, І.Т.Огороднікова, А.В.Петровського, Л.И.Уманського, Р.Х.Шакурова та ін. Вплив групової форми навчання на формування особистості і професійних умінь показано в роботах Г. М. Андреєвої, Л.К.Анасімова, Я.І.Бурлаки [1, 3]. Дослідження В.П.Глузманна, М.В. Гриньової, Р.С.Гуревича, М.В.Євтуха, І.А.Зязюна, В.Г.Кременя, Пехоти О.М., С.В.Ратовської, О.Я.Савченко М.М.Солдатенко [2,4,5,6] та інших науковців та дослідників сприяють вирішенню проблем професійної компетентності та культури його здатності до самостійної й

усвідомленої дії в умовах сучасної дійсності. Проблема організації групових форм навчальної діяльності приділяють увагу багато зарубіжних дослідників, які займаються питаннями змісту, організації спільної праці, визначенням структури та складу навчальних груп, взаємовпливом учасників спільної навчальної роботи (Д.Брунер, М.Шерід, В.Оконь, Я.Вартецький (Польща), Е.Рауш, Е. Дрефенштедт, Е.Фурман (Німеччина), З.Фабіан (Угорщина), Т.Хюсен і Ф.Шелунд (Швеція), Е.Страчар. М.Ціпро (Чехословаччина), І.Марево, Г.Маврова, Ц.Іскаррова (Болгарія): співробітництво (D.W.Johnson, та інші), метод спільної пошукової діяльності експертних груп (У.Гордон), на засадах кооперації (J.Deaan), робота в командах (W. Scheley) [10,11,12] та інші. Аналіз наукових робіт показує, що це завдання може бути ефективно вирішене при застосуванні технології групового навчання, так як вони дозволяють використовувати творчу взаємодію: «викладач – студент», «студент – викладач», «студент – студент».

Виклад основного матеріалу. Але впровадження у навчальний процес вищого навчального закладу педагогічних технологій, в основі яких організація групової навчальної діяльності студентів, – є одним з малодосліджених аспектів. Групова форма роботи компенсує всі недоліки фронтальної та індивідуальної роботи. Викладач у груповій навчальній діяльності керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, які він пропонує групі та які регулюють їх діяльність.

Відносини між викладачем і студентом набувають ознак співпраці, тому що викладач безпосередньо втручається в роботу груп тільки в тому випадку, якщо у студентів виникає питання і вони самі звертаються за допомогою. Це їх спільна діяльність. Групова навчальна діяльність не ізолює студентів один від одного, а навпаки, дозволяє реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці. Відомо, що студентам буває психологічно складно звертатися за роз'ясненням до викладача і набагато простіше – до ровесників. Психолого-педагогічні дослідження показують, що групова навчальна діяльність активізує учнів, підвищує результативність навчання, сприяє вихованню гуманних стосунків між ними, самостійності, умінню доводити і відстоювати свою точку зору, розвиває в учнів навички культури ведення діалогу.

Викладачеві необхідно організувати процес навчання так, щоб оволодіння знаннями протікало в умовах розвитку пізнавальних здібнос-

тей студентів, щоб сформувати у них такі основні прийоми розумової діяльності, як аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння. Особливістю реалізації цієї мети є відбір таких засобів і методів, які привернули б студента до зацікавленості пізнання предмета, мали б його до спільної навчальної діяльності, партнерства «викладач – студент», «студент – викладач», «студент – студент».

Організація групової навчальної діяльності, насамперед, передбачає навчання правильному розподілу обов'язків, вимагає проведення роз'яснювальної роботи, спрямованої на те, щоб переконати студентів, що колективна діяльність, побудована на основі розподілу функцій (тобто виконання кожним студентом окремих операцій, які є частиною цілого), координація зусиль членів групи є прогресивною.

При правильній організації така навчальна діяльність йде на користь всім, забезпечуючи соціальну і моральну підтримку, сприяючи розвитку кожного студента як особистості. Так, студенти, що виявляють здібності, потребують додаткового навчального навантаження. З цією метою в студентських групах, приступаючи до вивчення нової теми, ставляться перед студентами проблеми підвищеної складності, які можна вирішувати в процесі проходження теми курсу або розділу. Студентам з більш низькою пізнавальною активністю пропонують менш складні завдання і їх рішення, але всі студенти залучені в процес вивчення матеріалу. У процесі навчальної діяльності викладачеві допомагає технологія групового навчання (робота в групах і парах). На практичних заняттях викладач допомагає студентам:

- критично викладати матеріал для більш легкого його розуміння та засвоєння іншими студентами;
- осмислити інформацію з різних джерел;
- самостійно поповнювати свої знання;
- аргументовано відстоювати свою точку зору;
- проявляти свою індивідуальність;
- чітко формулювати питання виступаючим студентам;
- використовувати схеми, моделі, кластери та ін. форми подання вивченого матеріалу.

При проведенні практичних занять необхідно урізноманітнити їх форму: семінар, семінар-практикум, диспут, круглий стіл, ділова гра, проблемне і діалогове спілкування, робота в малих групах, дискусії, турніри, диспути, дебати, «міні-уроки», навчання як систематичне дослідження, «синектика», ділові ігри, імітаційні ігри, ситуаційні вправи, завдання, проблеми, вправи, та ін. Саме на практичних заняттях, організова-

них таким чином, студент освоює прийоми самоорганізації своєї навчальної діяльності, що сприяє мотивації комунікативно-пізнавальної діяльності студентів. Студенти використовують проблемно-пошукові методи, що вимагають активної розумової діяльності, творчого пошуку, аналізу власної діяльності.

Особливо слід підкреслити роль викладача в забезпеченні найбільш продуктивного взаємодії учасників групи в процесі обговорення і, отже, в досягненні кінцевої мети навчання. Діяльність викладача не обмежується лише формуванням груп і розподілом ролей, а передусім спрямована на підтримку сприятливого психологічного клімату всередині групи, попередження можливих конфліктів у разі розбіжностей між членами груп, а також здійснення допомоги та підтримання бесіди в разі потреби. І сьогодні групові форми навчальної діяльності є однією з головних проблем в педагогічній науці вищої школи, одним з основних напрямів вдосконалення професійної підготовки майбутнього фахівця, підвищення його творчого потенціалу.

Таким чином, крім знань, у студентів формується навички соціальної поведінки та інтересу до предмету, як джерела пізнання. Кожна творча робота студента – це особистісне знання, яке розповідь про свого творця набагато більше, ніж знеособлена оцінка. Виховання і навчання особистості – завдання складне, багатогранне, завжди актуальне. У кожному студенті закладений величезний потенціал. Його реалізація багато в чому залежить від викладача. Він здатний допомогти студенту стати вільним, творчим та відповідальною особистістю, здатною до самовизначення, самоствердження і самореалізації. Тому студенти активно займаються не тільки підготовкою до занять, але і науково-дослідницькою діяльністю.

Про ефективність професійної підготовки з використанням групового способу навчання як засобу підвищення ефективності викладання різних дисциплін, які викладаються у вузі, наприклад, «Методика виховної роботи», «Методика виховної роботи в дитячих оздоровчих таборах», «Освітні технології», «Сучасні педагогічні технології» та інші говорить позитивна динаміка навчальних досягнень студентів. Досвід групової навчальної діяльності в цілому позитивний, але потрібно не разове проведення, а система роботи, щоб склався алгоритм участі в ній. Необхідно передбачати і акцентувати увагу студентів до організації взаємоперевірки з метою виключення помилок. По закінченні групової навчальної діяльності обов'язково підбива-

ються підсумки. Після перевірки робіт і при виставленні підсумкових оцінок обов'язково ще раз викладач акцентує увагу на успішно виконаних завданнях та допущених помилках, щоб не допустити звинувачень на адресу одного з членів групи іншими. Видно певна динаміка досягнень студентів, результативність їх навчання. Показниками ефективності використання прийомів активізації пізнавальної діяльності, а також професійної підготовки студентів на основі групової навчальної діяльності є:

- результати навчання (проміжні, підсумкові);
- результати позаурочної роботи (олімпіади, конкурси, участь у конференціях міжнародного всеукраїнського, регіонального рівня);
- результати розвитку та виховання (мислення, увагу, пам'ять, комунікативна культура тощо);
- результати підсумкової атестації студентів.

Інструментарієм для визначення рівня досягнень цих показників служать зрізи, модульні контрольні роботи, відстеження результатів розвитку та виховання за допомогою опитувань, анкет.

Висновки. Таким чином в цілісній структурі підготовки фахівців в університеті займають різні види групової навчальної діяльності студентів, які сприяють поглиблення предметної підготовки (оволодіння знаннями і розумінням теоретико-пізнавального і практичного значення науки і категоріальним устроєм наукових знань, закріплення знання закономірностей, історії, сучасного стану і основних напрямів Подальшого розвитку науки і т. д.) і, що особливо важливо для майбутнього фахівця, Формування професійно-значущих якості особистості вчителя (захопленість педагогічною діяльністю, психолого-педагогічна пильність і спостережливість, організаторські здібності, цілеспрямованість, наукова ерудиція та ін.).

Організація групової навчальної діяльності буде ефективною, якщо вона будується з урахуванням педагогічного прогнозування, формування професійно значущої якості майбутнього вчителя на основі діагностики рівня навчальної можливості, навченості, емоційно-морального поля групи, здібностей до групової взаємодії.

Застосування групових технологій в університеті допоможе уникнути проблем (поганої успішності, погіршення здоров'я, втомленості) і

однозначно покращити якість професійної підготовки.

Література

1. Артюшина М. В. групова згуртованість, організованість і спрацьованість команди / М. В. Артюшина // Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: навч. по сіб. [за ред. М. В. Артюшиної, О. М. Котикової, Г. М. Романової]. — К.: КНЕУ, 2007. — С. 276.
2. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення і перспективи розвитку. Миколаївська область / Ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол.) [та ін.]; ред. кол. тому: В. Д. Будака (гол.) [та ін.]. — К.: Знання України, 2010. — 311 с. — ISBN 978—966—316—281—2.
3. Задоя Є. С. Дидактичні умови організації групових форм навчальної роботи Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць [за редакцією В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. — Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського 2011. — Том I. — Випуск 33, — С. 85—93.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти [Електр. ресурс] / І. А. Зязюн // Вісник Житомир, держ. університету ім. І. Франка. — № 25. — С. 13—18.
5. Ілліна О. В. Формування професійних умінь майбутніх учителів у процесі моделювання організаторської педагогічної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ольга Володимирівна Ілліна; Житомирський державний університет імені І. Франка. — Житомир, 2004. — 20 с.
6. Пехота О. М. Педагогічна освіта з позицій самоактуалізації особистості / О. М. Пехота // Науковий вісник МДУ : Педагогічні науки [збірник наукових праць / За ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. Миколаїв: МДУ, 2008. — Випуск 20. Т. С. 27—34.
7. Ратовська С. В. // Дослідження з питань організації групової навчальної діяльності молодших школярів у США і країнах Західної Європи / С. В. Ратовська // Науковий вісник МДУ. Пед. науки збірник наукових праць / За ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. Миколаїв: МДУ, 2007. — Випуск 18. Т. С. 158—166.
8. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / О. Я. Савченко // Початкова школа. — 2001. — К.: «Преса України», 2003. — 319 с.
9. Okon, W. Neue Formen der Gruppenarbeit Text. / W. Okon // Meyer E., Winkel R. Unser Konzept: Lernen in Gruppen. Begründungen. Forschungen. Praxishilfen. Band 2. Hohengehren: Schneider Verlag, 1991. — S. 135—141
10. Johnson, D. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive and Individualistic Learning 5th edition / D. W. Johnson, R. T. Johnson. — NJ: Prentice-Hall, 1994. — 272 p.
11. Spitzberg, B. H. Human Communication: Motivation, Knowledge, Skills / B. H. Spitzberg, S. P. Morreale, J. K. Barge. Wadsworth Pub Co, 2006. — 480 p.

ЗАДОЯ Е. С.

ГРУППОВАЯ УЧЕБНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Автор рассматривает групповую учебную деятельность как способ повышения эффективности профессиональной подготовки. Показывая, что применение групповых технологий в учебном процессе позволит в целом улучшить развитие высшего образования в Украине.

Ключевые слова: образование, диалог, совместная деятельность, сотрудничество, групповая учебная деятельность, организация групповых форм учебной деятельности, технологические способы организации групповой формы обучения, профессиональная подготовка.

ZADOYA E. S.

GROUP TRAINING ACTIVITIES AS A METHOD FOR INCREASING EFFICIENCY OF VOCATIONAL TRAINING

The author examines a group learning activity as a way to improve the effectiveness of training. Showing that the application of group technology in the learning process will improve the overall development of higher education in Ukraine.

Keywords: education, dialogue, collaboration, cooperation, group learning activities, the organization of forms of group learning activities, technological ways of organizing a group of study, professional training.

УДК 378.14+371.32

ТАРАСОВА С. М.

м. Миколаїв, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ

У статті порушені питання впровадження в навчальний процес вищого навчального закладу педагогічних технологій у викладанні біологічних дисциплін. Описані технології кейс-методу «Я досліджую, «Сократівське опитування». Педагогічні технології у викладанні біологічних дисциплін сприяють підвищенню ефективності розвитку у студентів (магістрантів) критичного мислення за умов: науковості, дотримання принципу безпосередньої взаємодії викладача та студента (магістранта) в оволодінні наукової інформації з біології; володіння викладачами сучасних технологій навчання.

Ключові слова: ресурси технології, Сократівське опитування Richard Paul, ефективні технології навчання біології і професійне становлення майбутнього викладача.

Актуальність. В умовах розбудови України як незалежної держави, глобалізації суспільного розвитку – особливо гостро відчувається потреба у фахівцях якісною вищою освітою, ознакою якої є здатність особистості плідно використовувати набуті знання та професійно діяти в сучасному в соціокультурному середовищі.

Процес викладання у вищій школі має свої особливі риси:

- кожна наукова дисципліна вивчається студентами (магістрантами) у динаміці. Викладачеві слід надавати інформацію про виникнення становлення і розвитку певної науки, перспективи вирішення її актуальних проблем;
- обов'язковою умовою навчального процесу у сучасній вищій школі є його поєднання з науковими дослідженнями та впровадженнями педагогічних технологій навчання;
- має місце великий об'єм самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів (магістрантів), спрямованої на опрацювання наукових джерел;
- однією з найбільших важливих особливостей навчального процесу у сучасному вищо-

му навчальному закладі є його спрямованість на ефективну професійну підготовку майбутніх майбутніх викладачів та сформованість навичок впровадження педагогічних технологій в процес навчання біологічних дисциплін.

Професійне становлення студентів у ВНЗ залежить від рівня розвитку їх пізнавальних властивостей, зокрема таких як: наполегливість, інтернальність, емоційна стійкість. Величезний вплив на професійне становлення студентів у ВНЗ здійснюють їх професійна спрямованість, значимість навчальної задачі і власна активність.

В сучасних освітніх технологіях інноваційні процеси носять дискретний, циклічний характер, тісно пов'язаний з життєвим циклом нововведення, та залежить від низки чинників, серед яких головними є:

- готовність студентів (магістрантів) до сприяння сучасних освітніх технологій та позитивна мотивація навчальної діяльності;
- готовність викладачів та студентів до творчої співпраці;